

Становище

от

проф. д-р Даниела Тодорова Маркова, ПУ „Паисий Хилендарски”,

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

по професионално направление 8.2. Изобразително изкуство

докторска програма „Приложни, изящни изкуства и дизайн“

с автор: Саркис Гаро Нерсесян

Тема: „Монументален скулптурен релеф в България в периода от 60^{-те} до 80^{-те} години на 20^{-ти} век“

Научен ръководител: доц. Свилен Костадинов

1. Общо представяне на процедурата и получените за рецензиране материали

Със Заповед № РД–27–034 от 26.02.2026 г. на основание чл. 31, ал. 1 от ППЗРАСРБ и Решение на Факултетния съвет при Факултет „Изобразителни изкуства“ (протокол №19/26.02.2026 г.) съм определена като външен член за АМТИИ от състава на научното жури за защита на дисертационния труд на Саркис Гаро Нерсесян. Комплектът представени материали на електронен носител съдържа дисертационен труд, автореферат, списък с публикации, както и самите публикации, биографични данни. Приложени са административни документи, както и резултат от антиплагиатна система. Дисертационният труд отговаря на изискванията за ЗРАСРБ и на Правилника към него. Представените материали отговарят на наукометричните показатели съгласно чл. 2б, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ и съответно по чл. 24, ал. 1 на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ (за образователната и научна степен „доктор“).

2. Кратки биографични данни за докторанта

Саркис Нерсесян е завършил специалност скулптура във ВТУ “Св. Св. Кирил и Методий”. Той е активно ангажиран с **творческа дейност** (представена като списък към неговото CV) – самостоятелни изложби, участия в колективни изложби, скулптурни симпозиуми. Творчеството му е самобитно и силно като присъствие. Внимание заслужава и професионалният му опит като преподавател от 2021 г. в ПУ „Паисий Хилендарски” в основни дисциплини по изобразително изкуство.

3. Актуалност на тематиката

Дисертационният труд е посветен на недостатъчно систематизиран дял от българското художествено наследство – монументалния скулптурен релеф от камък в публичната среда през периода 60–80-те години на XX век. Темата е актуална както в научен, така и в обществен контекст. От една страна, изследването адресира необходимостта от цялостно обобщаване и анализ на значителен обем художествени произведения, които продължават да структурират визуалната среда на българските градове. От друга страна, трудът се вписва в съвременните дебати за преоценка, опазване и интерпретация на културното наследство от социалистическия период.

4. Целесъобразност на изследователските методи за постигане на поставените цели

Използваните **методи на изследване** са основно теоретичен анализ, литературен обзор, сравнителен анализ, систематизация на емпиричен материал. Те логично следват целта и задачите на дисертационния труд.

2. Оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е добре структуриран и логически последователен. Той включва увод, три основни глави, заключение, приноси и библиография, като общият обем от 203 стр. и използваните 87 литературни източници отговарят на изискванията за докторско изследване. Положително качество на труда е ясната методологическа рамка: в **първа глава** се изгражда теоретичната основа на труда. Литературният обзор и систематизацията на научни и критически позиции изпълнява заложените от докторанта задачи да изясни основните понятия. **Втора глава** представя основните параметри на изследването – формулират се целта, две хипотези, задачите и критериите за анализ. Целта на изследването е ясно формулирана. **Трета глава** представлява същинската емпирична част, в която критериите се прилагат върху произведения, организирани хронологично.

Емпиричната част на труда демонстрира добра осведоменост и задълбочен анализ на значими произведения от различни региони на България. Проследени са локализация, ансамблова среда, материал и техника, тематична насоченост, композиционна организация и контекст на възприемане. Анализът е задълбочен и е насочен не само към описание на изобразеното, а и към изразните средства – обем, ритъм на повърхността, отношение фигура-фон, връзка с архитектурата. Чрез единната критериална система, която обхваща характеристики на пластичния език, се избягва фрагментарността при разглеждането на обекти от различни региони и отклоняването от основната идея на изследването. Чрез този подход се избягват общи оценъчни

твърдения и се осигурява проверимост на заключенията относно преодоляването или запазването на съветския модел.

Убедително е доказана основната теза, че монументалният релеф от разглеждания период преминава от силна зависимост от съветския модел към относителна художествена автономия и национална идентичност. Авторът демонстрира умения за аналитично проучване на проблема, за анализиране на емпирични данни и аргументирано извеждане на съответните изводи.

Текстът е ясен, последователен и остава в рамките на разглежданата тематика; допълнен е с подходящ снимков материал.

6. Приноси и значимост на научната разработка и на публикациите по темата на дисертационния труд

Точното определяне на проблемът на изследването, неговите граници и изясняване на основни понятия позволява проследяването на разновидностите на релефа, влиянието на техниката върху пластичния изказ, въздействието на архитектурната среда при възприемането на монументалната творба. Изследването допринася за по-дълбокото разбиране на взаимодействието между материал, идеология и художествен изказ.

Дисертационният труд съдържа ясно формулирани и обосновани теоретико-методологически и приложни приноси, които могат да бъдат обобщени в няколко направления:

- разработване на критерии за анализ и съпоставка на монументални релефи;
- системно изследване на представителни произведения и аргументиране на концепция за стилистично развитие;
- подбиране и систематизиране на значителен емпиричен материал;
- създаване на база за бъдещи изследвания и за политики по опазване на културното наследство.

Приносите са реални, ясно аргументирани и съответстват на нивото на докторско изследване.

Представените във връзка с дисертационния труд **публикации** са по посока на разглежданата проблематика. Публикациите са две – публикувани в сборник доклади Пролетни научни четения 2023 на АМГИИ. С тях се покрива задължителния минимум от изискването за публикации по темата на дисертацията.

7. Критични бележки и препоръки

Препоръчвам да се обмисли създаването на книга въз основа на разработения труд. Би могло да се акцентира върху индивидуалния авторски стил или да се включат паралели с други страни от социалистическия блок.

8. Автореферат

Авторефератът е съобразен с изискванията и предназначението на този тип научна разработка и отразява точно съдържанието на дисертацията.

9. Заключение

Представеният дисертационен труд представлява самостоятелно, задълбочено и методологически издържано научно изследване с ясно формулирани цели, добре аргументирани изводи и реални научни приноси. Трудът отговаря на изискванията за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 8.2. Изобразително изкуство.

На основание на изложеното давам положителна оценка и предлагам да бъде присъдена на Саркис Гаро Нерсеян образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, докторска програма „Приложни, изящни изкуства и дизайн“.

изготвил становището:

/проф. д-р Даниела Маркова/

29. 03. 2026 г.